

Yslam çeşmelerinde jynlaryň sypatlandyrylyşy

Category: Ertekiler, Geň-taňsy wakalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Yslam çeşmelerinde jynlaryň sypatlandyrylyşy YSLAM
ÇEŞMELERİNDE JYNLARYŇ SYPATLANDYRYLYŞY

I. Aşakdaky ýazgy 36-njy osmanly soltany we iň soňky yslam halyfy Muhammet Wahdeddiniň höküm süren döwründe ýaşan Seýit Abdylhakim hezretleriniň «Keşkül» atly kitabyndandyr:

Hakykatdanam «Jyn barmy?» diýip soraýanlara kesgitli jogap bermek gerekdir. Çünki jynlaryň bardygyna şübhelenmegiň özi howpludyr. Jogap hökmünde yslam alymlarynyň ynamdar kitaplaryndan alynan aşakdaky maglumatlary üns berip okamak we dogry netije çykaryp düşünmek gerek.

«Jyn», «jinnet», «jinan», «Jennet», «jenan», «jenin» ýaly «J»

we «N» harplaryndan dörän sözler «perdeli» diýmegi aňladýar. Jennet diýilýän ýer ir-iýmiş, gül-gunça, müşki-anbar yslyar bilen perdelenen bolansoň, oňa bu at berlipdir. Dälilere «mejnun» diýilmegi hem olaryň aklynyň perdelenmegi sebäplidir. Gijä «Jünni leýl» diýilýär. Çünki tümlük gün şöhlesiniň oňüni perdeleýär. Jyn diýilýän jandarlygy görmeklige gözümiziň perdelidigi üçin olara «jyn» diýlipdir. Jyn sözi «jinny» sözünüň köplük sanydyr. Jyn – jinnylar diýmekdir. Peri diýen sözem parsça bolup jyn diýmekligi aňladýar.

Mahluklar göz bilen görüp bolýan we göze görünmeýän iki topara bölünýär. Şeýle-de mekansyz we madda däl mahluklaram bar. Ymam Mawerdi şeýle diýýär:

«Jyn dört esasy maddadan ybarat: Suw, toprak, howa gazlary, ot. Bulardan, ot: alaw, şöhle we dumany öz içine alýar. Oduň alaw böleginden ýaradylan we «Marid» diýilýän jynlaryň möminleri we kapyrlary, pasyklary bardyr».

Ylymyň kesgitlemegine görä, bu dört madda 105 elementden emele gelýär. Diýmek, ähli mahluklar elementlerden ýaradylyp, özlerinde energiýa (güýç) saklaýarlar. Adaty fiziki şertlerde gaty we suwuk ýagdaýdaky barlyklary we reňkli gazlary görýändigimiz üçin olardan ýasalan jisimleri-de görüp bolýar. Meselem adamda gaty maddalar we suw (75%) barlygy üçin adam göze görünýär. Ösümlükler we beýleki janly-jandarlar hem şeýledir.

Jynlar howadan we otdan ýaradylypdyr. Oduň alaw bölegi göze görünmeýär, içindäki gaty zerreler, gyzgynlykda ýagtylýandygy üçin ýyldyrap görünýär. Şonuň üçin jynlaram göze görünmeýär.

Alaw iki dürlidir: Biri zulmany (göze görünmeýän), beýlekisi nurana (bulam göze görünmeýär). Zulmanydan jynlar, nuranadan bolsa perişdeler ýaradylypdyr. Adamlar toprak maddalaryndan ýaradylanam bolsa, Allatagala bu maddalary organiki şekile, et-süňke öwürüşi ýaly, perişdelerde we jynlarda alawyň formasy üýtgäp, olaryň özüne mahsus şekillere öwürülýär.

Aýdyşlaryna görä jynlar we periler odun alaw böleginden ýaradylan jisimler bolup, her dürli şekile girip bilýärler. Perişdeler bolsa nurana jisimlerdir. Olaram dürli formalara girip bilýärler. Perişde we jyn ýaradylyş taýdan biri-birine

golaýdyr. Perişdeler, muhteremdir, sylag-sarpalydyr. Jynlar yzgytsyzdyr, hormat-sylagsyzdyr. Perişdede nur (şugla), jynlarda bolsa alaw maddasy agdyklyk edýär. Elbetde, nur zulmatdan zyýatdyr. Perişdeleriň jynlara bolan ýakynlygy adamyň haýwana bolan ýakynlygy ýalydyr. Adamlaryň belent mertebä ýetenleri perişdeden ýokarda, jynlaram haýwandan ýokardadyr.

Yslam alymlarynyň aglabasy perişdeleri jisim hasaplaýar. Dogrusy-da şudur.

Perişdeleriň barlygyna ynanmaýan kapyrdyr. Olaryň jisimdigine ynanmaýan kapyr bolmaz, ýöne dogry ýoldan azaşar.

Jynlaryň barlygyna hem ynanmaýanlar kapyr bolar. Köne pelsepeçileriň birnäçesi, kaderiýa (mutezile) pyrkasynyň köpüsi, zyndyklar jynlaryň we şeýtanlaryň barlygyna ynanmadylar. Olar «jyn – paýhasly adam, şeýtanlaram – erbet adamlar» diýmekdir diýdiler. Elbetde, dini kitaplardan we yslam alymlarynyň sözlerinden bihabar kişiler muňa ynanman biler. Emma «Gurhanda» aýdylýanam bolsa we yslam alymlarynyň kitaplarynda ýeterlik maglumatlar baram bolsa, kaderiýa pyrkasynyň muňa ynanmazlygy geňdir. Çünki bu mezhebe uýýanlar «Gurhana» ynanýandyklaryny aýdýarlar. Diýmek, olaryň ynanjy belli bir möçberde ekeni. Jynlaryň barlygy akla sygmajak zat däldir. Çünki bu, Allatagalanyň gudratynyň amala aşmajak zady däldir. Häzirki wagtda ylym, alymlar, akyl-paýhas eýeleri we din ulamalary akla sygjak zat däl diýlenleri inkär etmeýär. «Gurhanda» aýdylan zatlara sözüň göni we belli manylary bermek gerekdir. Muhiddin ibn Araby (k.s) jynlaryň barlygyny şu aýatlar arkaly subut edýär:

1. «Zariýat» süresiniň 56-njy aýatynda «Ynsanlary we jynlary diňe meni tanap ytagat, ybadat etmekleri üçin ýaratdym» diýilýär.

2. «Rahman» süresiniň 74-nji aýatynda jynyň jennete girjekdigi barada aýdylýar.

3. «Rahman» süresiniň 31-nji aýatynda «Eý ynsanlar we jynlar!» diýilýär. Pygamberimize (s.a.w) berilen «Resul-y sekaleýn», «Müftiýüsekaléýn», «Gawsüssekaléýn» (ýagny «Ynsanlaryň we

jynlaryň pygamberi, müftisi, welisi» diýmek) ýaly epitetlerem jynlaryň barlygyna iň gowy delildir.

Surat: «Şährizadanyň täze ertekileri» kinofilminden / «Täjikfilm», 1986 ý. (Jynyň rolunda: Gennadiý Çetwerikow) Geň-taňsy wakalar